

Sygn. akt VI ACa 1679/15

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 31 stycznia 2017 r.

Sąd Apelacyjny w Warszawie VI Wydział Cywilny w składzie:

Przewodniczący - Sędzia SA – Ewa Stefańska

Sędzia SA – Aleksandra Kempczyńska (spr.)

Sędzia SO del. – Małgorzata Sławińska

Protokolant: – sekretarz sądowy Paulina Czajka

po rozpoznaniu w dniu 26 stycznia 2017 r. w Warszawie

na rozprawie

sprawy z powództwa A. W. (1), K. W. (1), A. W. (2)

przeciwko Towarzystwu (...) S.A. w W.

o zadośćuczynienie, rentę, ustalenie

na skutek apelacji powodów A. W. (1) i K. W. (1) oraz pozwanego

od wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie

z dnia 2 lipca 2015 r.

sygn. akt XXV C 113/12

I. zmienia częściowo zaskarżony wyrok:

a) *w punkcie szóstym w ten sposób, że zasądza od Towarzystwa (...) S.A. w W. na rzecz A. W. (1) dalszą kwotę 90.000 zł (dziewięćdziesiąt tysięcy złotych) tytułem zadośćuczynienia wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 26 lipca 2014 r. do dnia zapłaty oraz na rzecz K. W. (1) dalszą kwotę 130.000 zł (sto trzydzieści tysięcy złotych) tytułem zadośćuczynienia wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 10 sierpnia 2014 r. do dnia zapłaty;*

b) *w punkcie pierwszym podpunkt b i w punkcie drugim podpunkt c w ten sposób, że początkową datę płatności ustawowych odsetek od zasądzonej w punkcie 1b kwoty 55.000 zł (pięćdziesiąt pięć tysięcy złotych) oraz w punkcie 2c kwoty 30.000 zł (trzydzieści tysięcy złotych) określa na dzień 30 kwietnia 2012 r., oddalając powództwo w zakresie żądania odsetkowego za okres od dnia 31 grudnia 2011 r. do dnia 29 kwietnia 2012 r.;*

c) *w punkcie czwartym w ten sposób, że kwotę 561 zł (pięćset sześćdziesiąt jeden złotych) obniża do kwoty 495 zł (czteryście dziewięćdziesiąt pięć złotych) i oddala powództwo o zapłatę renty na zwiększone potrzeby w kwocie 66 zł (sześćdziesiąt sześć złotych) miesięcznie wraz z ustawowymi odsetkami;*

II. oddala apelację pozwanego w pozostałej części;

III. zasądza od Towarzystwa (...) S.A. w W. na rzecz A. W. (1) kwotę 9.900 zł (dziewięć tysięcy dziewięćset złotych), na rzecz K. W. (1) kwotę 5.400 zł (pięć tysięcy czterysta złotych), na rzecz A. W. (2) kwotę 1.800 zł (jeden tysiąc osiemset złotych) tytułem zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego;

IV. nakazuje pobrać od Towarzystwa (...) S.A. w W. na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w W. kwotę 6.500 zł (sześć tysięcy pięćset złotych) tytułem opłaty od apelacji, od uiszczenia której powód był zwolniony.

Sygn. akt VI ACa 1679/15

UZASADNIENIE

Pozwem z dnia 2 kwietnia 2008 r. wniesionym do Sądu Rejonowego dla Warszawy Śródmieścia w Warszawie powodowie A. W. (1), K. W. (1) i A. W. (2) zażądali zasądzenia od pozwanej Towarzystwa (...) S.A. z siedzibą w W.:

1. na rzecz powódki A. W. (1) kwoty 20.000 złotych wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 8 lipca 2006 roku do dnia zapłaty tytułem zadośćuczynienia za ból, cierpienie i krzywdę jakie stały się udziałem powódki w związku z wypadkiem z dnia 19 stycznia 2006 roku;

2. na rzecz małoletniego powoda K. W. (1) kwoty 30.000 złotych wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 8 lipca 2006 roku do dnia zapłaty tytułem zadośćuczynienia za ból, cierpienie i krzywdę jakie stały się udziałem powoda w związku z wypadkiem z dnia 19 stycznia 2006 roku;

3. na rzecz małoletniej powódki A. W. (2) kwoty 2.000 złotych wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 8 lipca 2006 roku do dnia zapłaty tytułem zadośćuczynienia za ból, cierpienie i krzywdę jakie stały się udziałem powódki w związku z wypadkiem z dnia 19 stycznia 2006 roku;

4. orzeczenia, iż pozwany Towarzystwo (...) spółka akcyjna z siedzibą w W. ponosi względem powódki A. W. (1), małoletniego powoda K. W. (1), małoletniej powódki A. W. (2) odpowiedzialność za szkody mogące powstać w przyszłości, a będące konsekwencją obrażeń, których powodowie doznali w wypadku komunikacyjnym z dnia 19 stycznia 2006 roku;

5. zasądzenie od pozwanego Towarzystwa (...) S.A. na rzecz A. W. (1) kosztów postępowania sądowego, w tym kosztów zastępstwa procesowego w kwocie 2.400 złotych oraz kosztów opłaty skarbowej od pełnomocnictwa w wysokości 17 złotych;

6. zasądzenie od pozwanego Towarzystwa (...) S.A. na rzecz K. W. (1) kosztów postępowania sądowego, w tym kosztów zastępstwa procesowego w kwocie 2.400 złotych oraz kosztów opłaty skarbowej od pełnomocnictwa w wysokości 17 złotych;

7. zasądzenie od pozwanego Towarzystwa (...) S.A. na rzecz A. W. (2) kosztów postępowania sądowego, w tym kosztów zastępstwa procesowego w kwocie 600 złotych oraz kosztów opłaty skarbowej od pełnomocnictwa w wysokości 17 złotych.

W odpowiedzi na pozew pozwana wniosła o oddalenie powództwa i zasądzenie od powoda na rzecz pozwanego kosztów procesu według norm przepisanych.

Pismem z dnia 30 listopada 2011 r. strona powodowa rozszerzyła powództwo tj. wniosła o zasądzenie na rzecz powódki A. W. (1) od pozwanego Towarzystwa (...) Spółka Akcyjna w W. kwoty 80.000 zł tytułem zadośćuczynienia za doznaną krzywdę, ból i cierpienie w związku z obrażeniami ciała i rozstrojem zdrowia na skutek wypadku z dnia 19 stycznia 2006 r. wraz z ustawowymi odsetkami:

1. od kwoty 25.000 od dnia 8 lipca 2006 roku do dnia zapłaty;
2. od kwoty 55.000 zł od dnia doręczenia odpisu pisma do dnia zapłaty.

Strona powodowa wniosła również o zasądzenie na rzecz powódki A. W. (2) od pozwanego Towarzystwa (...) Spółka Akcyjna w W. kwoty 10.500 zł tytułem zadośćuczynienia za doznana krzywdę, ból i cierpienie w związku z obrażeniami ciała i rozstrojem zdrowia na skutek wypadku z dnia 19 stycznia 2006r. wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 8 lipca 2006 roku do dnia zapłaty.

Tym samym pismem strona powodowa wniosła o zasądzenie na rzecz powoda K. W. (1) od pozwanego Towarzystwa (...) Spółka Akcyjna w W. kwoty 80.000 zł tytułem zadośćuczynienia za doznana krzywdę, ból i cierpienie w związku z obrażeniami ciała i rozstrojem zdrowia na skutek wypadku z dnia 19 stycznia 2006 r. wraz z ustawowymi odsetkami od kwoty:

3. 40.000 zł od dnia 8 lipca 2006 roku do dnia zapłaty,
4. 10.000 zł od dnia 20 lipca 2007 roku do dnia zapłaty,
5. 30.000 zł od dnia następnego po doręczeniu pozwanemu odpisu pisma do dnia zapłaty.

Pełnomocnik strony powodowej wniosł również o zasądzenie na ich rzecz od pozwanego kosztów postępowania według norm przepisanych.

W wyniku rozszerzenia pozwu, postanowieniem Sądu Rejonowego dla Warszawy – Śródmieścia w Warszawie, akta sprawy niniejszej zostały przekazane do Sądu Okręgowego w Warszawie jako właściwego rzeczowo.

W dniu 23 czerwca 2014 r. strona powodowa nadała do Sądu Okręgowego w Warszawie pismo, zawierające rozszerzenie powództwa w zakresie wyłącznie A. W. (1), w ten sposób, że wniosła o:

I. zasądzenie od pozwanego Towarzystwa (...) Spółki Akcyjnej z siedzibą w W. na rzecz:

1. powódki A. W. (1) kwoty 225.000 złotych tytułem zadośćuczynienia pieniężnego za doznana krzywdę w następstwie wypadku z dnia 19 stycznia 2006 roku wraz z ustawowymi odsetkami od kwot:

- a) 25.000 złotych od dnia 8 lipca 2006 roku do dnia zapłaty,
- b) 55.000 złotych od dnia następnego po doręczeniu pozwanemu odpisu pisma z dnia 30 listopada 2011 roku do dnia zapłaty,
- c) 145.000 złotych od dnia następnego po doręczeniu pozwanemu odpisu niniejszego pisma do dnia zapłaty;

2. powódki A. W. (2) bez zmian kwoty 10.500 złotych tytułem zadośćuczynienia pieniężnego za doznana krzywdę w następstwie wypadku z dnia 19 stycznia 2006 roku wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 8 lipca 2006 roku do dnia zapłaty,

3. powoda K. W. (1) bez zmian kwoty 80.000 złotych tytułem zadośćuczynienia pieniężnego za doznana krzywdę w następstwie wypadku z dnia 19 stycznia 2006 roku wraz z ustawowymi odsetkami od kwot:

- a) 40.000 złotych od dnia 8 lipca 2006 roku do dnia zapłaty,
- b) 10.000 złotych od dnia 20 lipca 2007 roku do dnia zapłaty,
- c) 30.000 złotych od dnia następnego po doręczeniu pozwanemu odpisu pisma z dnia 30 listopada 2011 roku do dnia zapłaty;

4. powódki A. W. (1) kosztów postępowania według norm przepisanych, w tym kosztów zastępstwa procesowego w wysokości dwóch stawek minimalnych po 2.400 zł, czyli 4.800 zł oraz opłaty skarbowej od udzielonego pełnomocnictwa,

5. powódki A. W. (2) kosztów postępowania według norm przepisanych, w tym kosztów zastępstwa procesowego oraz opłaty skarbowej od udzielonego pełnomocnictwa,

6. powoda K. W. (1) kosztów postępowania według norm przepisanych, w tym kosztów zastępstwa procesowego oraz opłaty skarbowej od udzielonego pełnomocnictwa.

W dniu 7 lipca 2014 r. strona powodowa ponownie rozszerzyła powództwo w ten sposób, że wniosła o zasądzenie od pozwanego Towarzystwa (...) Spółki Akcyjnej z siedzibą w W. na rzecz powoda K. W. (1):

1. kwoty 280.000 złotych tytułem zadośćuczynienia pieniężnego za doznaną krzywdę w następstwie wypadku z dnia 19 stycznia 2006 roku wraz z ustawowymi odsetkami od kwot:

a) 40.000 złotych od dnia 8 lipca 2006 roku do dnia zapłaty,

b) 10.000 złotych od dnia 20 lipca 2007 roku do dnia zapłaty,

c) 30.000 złotych od dnia następnego po doręczeniu pozwanemu odpisu pisma z dnia 30 listopada 2011 roku do dnia zapłaty,

d) 200.000 zł od dnia następnego po doręczeniu pozwanemu odpisu niniejszego pisma do dnia zapłaty;

2. renty na zwiększone potrzeby w wysokości po 561 złotych miesięcznie od 1 stycznia 2014 r. począwszy i na przyszłość wraz z ustawowymi odsetkami w razie uchybienia terminowi płatności którejkolwiek z rat renty;

3. kosztów postępowania według norm przepisanych, w tym kosztów zastępstwa procesowego w wysokości dwóch stawek minimalnych po 2.400 zł (uwzględniając długotrwałość postępowania i nakład pracy pełnomocnika) oraz opłaty skarbowej od udzielonego pełnomocnictwa.

Na rozprawie w 30 lipca 2015 r. pozwany uznał powództwo co do zasady natomiast wniósł o oddalenie ze względu na zawyżenie roszczenia w szczególności na rzecz A. W. (1) i K. W. (1).

Wyrokiem z dnia 2 lipca 2015 r. Sąd Okręgowy w Warszawie:

1. zasądził od pozwanego na rzecz A. W. (1) kwotę 135.000 zł tytułem zadośćuczynienia wraz z ustawowymi odsetkami od kwoty 25.000 zł od dnia 8 lipca 2006 r. do dnia zapłaty, od kwoty 55.000 zł od dnia 31 grudnia 2011 r. do dnia zapłaty, od kwoty 55.000 zł od dnia 26 lipca 2014 r. do dnia zapłaty;

2. zasądził od pozwanego na rzecz K. W. (1) kwotę 150.000 zł tytułem zadośćuczynienia wraz z ustawowymi odsetkami od kwoty 40.000 zł od dnia 8 lipca 2006 r. do dnia zapłaty, od kwoty 10.000 zł od dnia 29 lipca 2007 r. do dnia zapłaty, od kwoty 30.000 zł od dnia 31 grudnia 2011 r. do dnia zapłaty, od kwoty 70.000 zł od dnia 10 sierpnia 2014 r. do dnia zapłaty;

3. zasądził od pozwanego na rzecz A. W. (2) kwotę 10.500 zł tytułem zadośćuczynienia wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 8 lipca 200 r. do dnia zapłaty;

4. zasądził od pozwanego na rzecz K. W. (1) rentę na zwiększone potrzeby w wysokości po 561 zł miesięcznie, płatną do 10 dnia każdego miesiąca z góry począwszy od dnia 10 sierpnia 2014 r. do dnia zapłaty i na przyszłość z ustawowymi odsetkami w przypadku uchybienia terminowi płatności którejkolwiek z rat;

5. ustalił, iż pozwany ponosi względem powodów odpowiedzialność za szkody, mogące powstać w przyszłości a będące konsekwencją obrażeń, których powodowie doznali w wypadku komunikacyjnym z dnia 19 stycznia 2006 r.;

6. oddalił powództwo w pozostałym zakresie;

7. rozstrzygnięcie o kosztach procesu pozostawił referendarzowi sądowemu.

Podstawą rozstrzygnięcia były następujące ustalenia faktyczne i ich ocena prawna:

W dniu 19 stycznia 2006 r. w mieście C., gmina S. T. J., kierujący samochodem osobowym D. (...) o nr rej. (...) potrafił jadących na rowerach – A. W. (1), K. W. (1) i A. W. (2) zamieszkałych w K. (...), gmina S..

Pojazd, prowadzony przez T. J., objęty był umową obowiązkowego ubezpieczenia od odpowiedzialności cywilnej posiadaczy pojazdów mechanicznych, zawartą z pozwaną Towarzystwem (...) S.A.

Po wypadku w dniu 19 stycznia 2006 roku powódka A. W. (1) została przewieziona do Szpitala (...) w S., gdzie rozpoznano u niej uraz czaszkowo – mózgowy, mnogie złamania mózgowiczaszki i twarzoczaszki (wieloodłamowe złamanie przedniego dołu czaszki i kości czołowej, wieloodłamowe złamanie bocznej ściany lewego oczodołu, wieloodłamowe złamania przegrody nosa i kości nosowych, stłuczenie w okolicy przysadki i lewego nerwu wzrokowego), stłuczenie prawego płata czołowego, podejrzenie pourazowego zaniku nerwu wzrokowego.

W wyniku wypadku powódka doznała złamania wszystkich ścian obu zatok szczękowych, utraciła 5 zębów. Nastąpiło ograniczenie w otwieraniu ust, zasinienie czerwieni warg, liczne blizny na twarzy, blizna w kącie prawym ust, przekrzywienie nosa w stronę prawą z widocznymi bliznami, widoczne wklęsnięcia w obu kościach skroniowych oraz centralnie po środku czoła. Leczenie nie uległo zakończeniu, powódka wymaga wykonania protez zębowych, po uprzednich ekstrakcjach pozostałych korzeni i leczeniu pozostałego uzębienia w żuchwie, plastykę nosa i czoła, ponieważ źle znosi ona swój aktualny wygląd. W trakcie leczenia powódka przyjmowała leki przeciwbólowe. Stawy skroniowo-żuchwowe są na pewno uszkodzone, a bez ich leczenia będzie się pogarszać możliwość otwierania ust i trudności w spożywaniu pokarmów. Zgodnie z rozporządzeniem Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 28 grudnia 2002 roku łączny, trwały uszczerbek na zdrowiu z powodu uszkodzenia powłok twarzy/blizny, utraty zębów, złamania kości szczękowych wynosi 30 %.

Na skutek wypadku z dnia 19 stycznia 2006 r. doszło do wystąpienia u powódki A. W. (1) objawów zaburzeń osobowości oraz zaburzeń funkcji poznawczych. Poniesiony przez powódkę trwały uszczerbek na zdrowiu w tabeli Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej z dnia 18 grudnia 2002 r. wynosi 5 %. Powódka powinna być objęta leczeniem psychiatrycznym, okresową ale systematyczną kontrolą oraz wsparciem socjalnym przy rozwiązywaniu problemów życiowych z czym sobie ewidentnie nie radzi. W obecnej sytuacji życiowej powódki wydaje się, iż skutki wypadku, jakimi uległa usunęły się w psychice badanej na dalszy plan poprzez realną konfliktową sytuację rodzinno-bytową powódki. Powódka powinna zażywać leki poprawiające funkcje poznawcze, co poprawiłoby jej możliwość funkcjonowania w społeczeństwie. Skutki wypadku tj. liczne urazy mózgu, jakich wówczas doznała niewątpliwie pozostawiły trwale zmiany w psychice powódki - rokowania na przyszłość są niepomyślne. Uszkodzenia mózgu mają najczęściej charakter trwałe i przyjmowanie leków może spowodować tylko nieznaczną poprawę funkcjonowania badanej.

W wyniku w/w wypadku komunikacyjnego u powódki A. W. (1) doszło do licznych złamań kości twarzoczaszki oraz krwawienia podpajęczynówkowego pourazowego i stłuczenia mózgu, tj. płata czołowego oraz złamania okolicy przysadki mózgowej, stłuczenia lewego nerwu wzrokowego. Nie było istotnego deficytu neurologicznego pochodzenia ośrodkowego. W wyniku stłuczenia płatów czołowych nie zaistniały napadowe zaburzenia świadomości i nigdy nie było podejrzeń w kierunku padaczki pourazowej. Uszkodzenie okolicy siodła tureckiego i przysadki mózgowej nie dało objawów uszkodzenia przysadki. U powódki zaistniały zaburzenia widzenia głównie w postaci zaburzeń pola widzenia, co można wiązać ze stłuczeniem nerwu wzrokowego lewego, istnieje późny zespół pourazowy, tj. encefalopatia pourazowa, wyrażona głównie zespołem psychoorganicznym (dominują objawy czołowe). Z tego powodu powódka

została uznana za niezdolną do pracy w gospodarstwie rolnym i osobę niepełnosprawną w stopniu umiarkowanym. Rokowanie co do ustąpienia objawów encefalopatii pourazowej jest niepomyślne, leczenie jest mało skuteczne (tylko objawowe). Zgodnie z Tabelą Trwałego Uszczerbku Zdrowia z dnia 28 grudnia 2002 r. odpowiada to pkt 9 b co daje 50 % trwałego uszczerbku na zdrowiu w związku z wypadkiem dnia 19 stycznia 2006 r.

Na skutek wypadku z dnia 19 stycznia 2006 r. nastąpiło obniżenie ostrości widzenia u powódki i prawdopodobnie zawężenie pola widzenia w oku lewym, w następstwie częściowego zaniku nerwu wzrokowego w tym oku. W prawym stwierdzono prawidłową ostrość wzroku do dali i bliży. Poza obniżoną ostrością widzenia w oku lewym z odchylen od stanu prawidłowego stwierdzono na dniu oka cechy zaniku tarczy nerwu wzrokowego. Stan narządu wzroku powódki jest od kilku lat niezmienny. Powódka po przebytych urazie głowy stała się osobą praktycznie jednooczną ze względu na obniżenie ostrości widzenia w oku lewym. Procentowy uszczerbek na zdrowiu w związku z obniżeniem ostrości widzenia oka lewego i zawężeniem pola widzenia na podstawie załącznika do Rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej wynosi 65 %.

Powódka A. W. (1) z punktu widzenia laryngologicznego doznała wielołamowego złamania kości nosowych i kości przegrody nosa z przemieszczeniem, złamania wszystkich ścian zatok szczękowych, pourazowych zaburzeń funkcji ucha wewnętrznego, zwłaszcza części statycznej, wskutek wstrząśnienia błędnika lewego, pourazowych zaburzeń węchu w następstwie uszkodzenia przedniego dołu czaszki ze stłuczeniem płata czołowego i uszkodzeniem opuszki węchowej zlokalizowanej w okolicy podstawy płata czołowego, blizny i zniekształcenia pourazowe twarzoczaszki w tym nosa, okolicy czołowej i skroniowej oszczędzające wygląd powódki. Procentowy uszczerbek na zdrowiu u powódki, będący skutkiem przedmiotowego zdarzenia z punktu widzenia laryngologicznego na podstawie załącznika do Rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej wynosi łącznie 40 %.

Powód K. W. (1) urodził się (...) w S.. W dniu wypadku został przewieziony do (...) w S. w stanie nieprzytomnym. Po wstępnych badaniach, zgodnie z decyzją lekarską, przetransportowano go na dział (...). U powoda rozpoznano uraz śródczaszkowy z długotrwałym okresem nieprzytomności oraz krwotok mózgowy wewnątrzkomorowy. Stwierdzono nadto masywny obrzęk wargi górnej i dolnej, złamanie siekacza górnego lewego, krew w jamie ustnej, zasinienie okolic uda prawego i lewego oraz liczne otarcia dłoni. Podczas pobytu powoda kilkakrotnie konsultowano z neurochirurgiem. Po uzyskaniu względnej stabilizacji został przeniesiony na Oddział (...) celem dalszego leczenia, diagnoza potwierdziła uraz śródczaszkowy z długotrwałym okresem nieprzytomności, krwawienie układu komorowego, pourazowy obrzęk mózgu, krwawienie podpajęczynówkowe, ogólne stłuczenie, złamanie korony siekacza górnego po stronie lewej, infekcje wirusową gardła. W trakcie pobytu w szpitalu w okresie między 19 stycznia 2006 roku a 13 marca 2006 roku wobec powoda zastosowano leczenie farmakologiczne, intensywną fizykoterapię oraz rehabilitację. Zalecono kontrolę w Poradni (...) oraz kontynuację rehabilitacji. Stosowane leczenie i rehabilitacja nie zniweczyły wszystkich skutków odniesionych przez powoda urazów. W dalszym ciągu występuje u niego stan po urazie śródczaszkowym, paraliż lewej strony ciała, duża bolesność okolic głowy podczas dotyku. Powód cierpi na nawracające bóle głowy, związane z przebytych urazem i utratą przytomności, bezsenność, stany depresyjne oraz wzmożoną męczliwość. Wskutek urazu powód odczuwa poważne trudności przy spożywaniu posiłków. Nadto uraz miał bezpośredni wpływ na wygląd powoda, a zważywszy na jego młody wiek, jest źródłem dodatkowej frustracji i niskiej samooceny. Na skutek paraliżu obecny jest u powoda stały grymas wykrzywający twarz, a blizny na głowie prowadziły do powstania pustych miejsc, nieporośniętych włosami. Powód przez rok od wypadku nie uczęszczał do szkoły i korzystał z indywidualnego procesu nauczania. Osłabienie organizmu uniemożliwiało powodowi kontynuowanie nauki w szkole, ogranicza w znacznym stopniu możliwość kontaktu z rówieśnikami i uprawianie sportów. Okoliczności te wywołują u powoda szczególnie poczucie krzywdy i nawracające stany depresyjne. Orzeczenie lekarskie wydane w odniesieniu do powoda K. W. (1) wykazało niedowład połowiczny lewostronny, obwodowy niedowład lewego nerwu twarzowego, złamanie korony siekacza lewego górnego, ubytek skóry potylicy (blizny), a także nerwicę pourazową.

Powód w rezultacie wypadku doznał urazu w postaci wyraźnego trzeszczenia i przeskoku w obu stawach skroniowo-żuchwowych oraz brak korony zęba 21. Leczenie stomatologiczne u powoda nie jest zakończone i będzie rozciągnięte w czasie ponieważ do zakończenia wzrostu kośćca czyli do 25 roku życia, nie można wykonać uzupełnień stałych (most porcelanowy trzy punktowy rozpięty na zębach 11, 22). Do czasu ostatecznego oprotezowania powód będzie musiał

nosić ruchome prace protetyczne uzupełniające brak zęba 21, a prace te nie są zbyt trwałe, więc trzeba liczyć się z ich parokrotną zmianą. K. W. (2) powinien pozostawać pod stałą opieką stomatologiczną, szczególnie należy kontrolować stan stawów skroniowo-żuchwowych, a przy ich pogorszeniu natychmiast podjąć leczenie. Zgodnie z rozporządzeniem Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 28 grudnia 2002 roku łączny, trwały uszczerbek na zdrowiu z powodu utraty zębów wynosi 1 %.

Powód ma prawidłową ostrość wzroku do dali i bliży w obu oczach bez zastosowania korekcji okularowej. Zarówno w przednim odcinku jak i na dnie obu oczu nie stwierdzono zmian i odchyłeń od stanu prawidłowego. Ruchomość obu gałek ocznych we wszystkich kierunkach prawidłowa, bez dwojenia obrazów. Wykonane konfrontacyjnie badanie pola widzenia nie wykazało zmian. Stan narządu wzroku powoda jest dobry. Na skutek wypadku z dnia 19 stycznia 2006 r. nie odniósł ze strony okulistycznej uszczerbku na zdrowiu.

K. W. (1) w w/w wypadku komunikacyjnym doznał bardzo ciężkiego urazu czaszkowo-mózgowego z długotrwałą utratą przytomności w postaci krwiaka śródczaszkowego w strukturach głębokich prawej półkuli mózgowej z przedarciem się do układu komorowego, stłuczenia prawego płata czołowego, krwawienia podpajęczynówkowego pourazowego. Badania neuroobrazowe wskazują na objawy wchłonięcia się krwiaka mózgowego i ustąpienie objawów obrzęku mózgowego. Istnieje niedowład spastyczny lewostronny wielkiego stopnia oraz centralny niedowład nerwu VII lewego, a to z całą pewnością objawy późne pourazowe, związane z ciężkim urazem czaszkowo-mózgowym, który nastąpił w wyniku wypadku. Obniżenie niektórych funkcji poznawczych, o czym świadczą trudności w nauce, należy również łączyć z przebyłym ciężkim urazem czaszkowo-mózgowym. Aktualny stan przedmiotowy jest wyjątkowo korzystny jak na ciężkość urazu czaszkowo-mózgowego z długotrwałą utratą przytomności, a także odpowiada późnemu zespołowi pourazowemu tj. encefalopatii pourazowej, wyrażonej głównie niedowładem połowicznym spastycznym lewostronnym i centralnym niedowładem nerwu VII lewego i oraz nieznacznym obniżeniem funkcji poznawczych. Brak jest podstaw do stwierdzenia padaczki pourazowej, objawów pozapiramidowych, uszkodzenia innych nerwów czaszkowych oraz wyraźnych zaburzeń osobowościowych. Z punktu widzenia neurologicznego rokowanie, co do odzyskania pełnej sprawności psycho-fizycznej jest raczej niepomyślne. Istniejący niedowład spastyczny lewostronny z racji młodego wieku kwalifikuje się do dalszych zabiegów rehabilitacyjnych. Stan neurologiczny badanego w aktualnym stanie przedmiotowym stanowi o istotnym upośledzeniu zdolności do pracy i odpowiada częściowej niezdolności do pracy związanej z wypadkiem dnia 19 stycznia 2006 r. Zgodnie z Tabelą Trwałego Uszczerbku na Zdrowiu (Dz. Ust, nr.234 z dnia 28.12.2002 r) encefalopatia pourazowa wyrażona niedowładem spastycznym lewostronnym i niewielkim obniżeniem funkcji poznawczych mieści się w ramach p. 9 b i daje 50 % trwałego uszczerbku na zdrowiu w związku z wypadkiem dnia 19 stycznia 2006 r.

W dniu 16 czerwca 2011 r. powód poddał się badaniom psychiatrycznym. Na skutek wypadku w dniu 19 stycznia 2006 r. u powoda doszło do znacznego uszkodzenia Ośrodkowego Układu Nerwowego oraz narządu ruchu, wtórnymi do tego zaburzeniami, objawiającymi się trudnościami w nauce, labilnością emocjonalną, co wskazuje na ograniczone zaburzenia osobowości oraz problemy z wyraźną wymową, a także niedowładem lewostronnym. Wypadek, jakiemu powód uległ, niewątpliwie spowodował stały uszczerbek na zdrowiu w wysokości 50 % wg tabeli Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej z 18 grudnia 2002 r. - powód będzie musiał przystosować swoje plany życiowe do widocznych ograniczeń, wynikających ze skutków wypadku, a także powinien być objęty stałą opieką psychologa i intensywną psychoterapią.

W dniu 24 lutego 2014 r. powód K. W. (1) odbył badania w Gmachu Sądu Okręgowego w Warszawie. Z zakresu rehabilitacji medycznej powód cierpi na niedowład lewostronny: ograniczenie czynnej ruchomości w stawie łokciowym lewym, ograniczenie ruchomości odcinka lędźwiowego kręgosłupa, osłabienie siły mięśniowej lewej kończyny górnej i dolnej, niewielkie cechy niestabilności lewego stawu kolanowego oraz dyskretną końsko szpotawą stopę lewą. Stan ten można zakwalifikować jako niewielki stopień inwalidztwa, objawy nieznacznie zmieniają dotychczasowy tryb życia i nie ograniczają możliwości samodzielnego funkcjonowania. Pacjent jest nieznacznie zależny od otoczenia. Rokowanie powrotu do pełnej sprawności z przed wypadku jest złe. Powód będzie wymagał

leczenie rehabilitacyjnego. Na podstawie załącznika do Rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 18 grudnia 2002 r. (poz. 1974) trwały uszczerbek na zdrowiu w wyniku niedowładu wynosi 35 %.

Łączny procent trwałego uszczerbku na zdrowiu powoda K. W. (2), powstałego na skutek wypadku z dnia 19 stycznia 2006 r. wynosi 95 %.

Powódka A. W. (2) urodziła się dnia (...) w S.. Jest najstarszą z sześciorga rodzeństwa, ma 2 braci i 3 siostry. Powódka sprawowała wobec nich zadania opiekuńcze. Czworo rodzeństwa przebywa w Domu Dziecka w S., najmłodsze pozostaje u cici, która jest rodziną zastępczą. Powódka ukończyła technikum (...) w kwietniu 2010 r. Uczyła się bardzo dobrze. W okresie szkoły podstawowej i gimnazjum zawsze kontaktowała się z pedagogiem szkolnym lub psychologiem.

W momencie wypadku, który miał miejsce 19 stycznia 2006 r. Powódka była uczennicą III klasy gimnazjum, był to okres ferii zimowych. Powódka w wyniku wypadku doznała ogólnych potłuczeń, szczególnie kolana i biodra. Przez tydzień pozostawała w szpitalu na obserwacji. Była konsultowana neurologicznie. Stosowała maści przeciwbólowe.

Na skutek wypadku z dnia 19 stycznia 2006 r i jego konsekwencji doszło u opiniowanej A. W. (2) do zmian w sferze emocjonalnej w postaci odczuwania lęku, obawy, przygnębienia i pesymizmu. W sferze fizjologicznej - utrwalenie wspomnień traumatycznych i w sferze poznawczej - wdzieranie się wspomnień z sytuacji traumatycznej, nadmierna czujność na bodźce. Skutkiem wypadku powstały u opiniowanej zmiany w wyniku stresu traumatycznego tj. skutki wypadku doprowadziły do przewlekłych zmian w stanie emocjonalnym, fizjologicznym i poznawczym opiniowanej. W przyszłości powódka powinna poddać się oddziaływaniom psychoterapeutycznym. Na dzień 20 listopada 2012 r. powódka A. W. (2) funkcjonuje dobrze, pracuje i opiekuje się matką i bratem. Brak jest przesłanek na to, że jako konsekwencje wypadku z dnia 19 stycznia 2006 r. powstały jakiegokolwiek zaburzenia w jej sferze psychicznej.

W dniu 7 czerwca 2006 r. pełnomocnik strony powodowej, w związku z wypadkiem z dnia 19 stycznia 2006 r., zgłosił szkodę i wezwał (...) S.A do zapłaty. Towarzystwo (...) S.A w 2007 r. wypłaciła:

I. A. W. (1):

1. w dniu 5 marca 2007 r. kwotę 1,091.82 zł tytułem poniesionych kosztów pomocy lekarskiej, kosztów przejazdu i strat rzeczowych;
2. w dniu 15 grudnia 2006 r. kwotę 26.000 zł tytułem doznanej krzywdy;
- 3 w dniu 18 września 2006 r. kwotę 19.251,76 zł tytułem doznanej krzywdy i poniesionych kosztów przejazdu;
4. w dniu 14 listopada 2007 r. kwotę 15.000 zł tytułem zadośćuczynienia za doznaną krzywdę;

II. K. W. (1):

1. w dniu 15 września 2006 r. kwotę 19.000 zł tytułem zadośćuczynienia za doznaną krzywdę;
2. w dniu 14 listopada 2007 r. kwotę 15.000 zł tytułem zadośćuczynienia za doznaną krzywdę;
5. w dniu 8 grudnia 2006 r., kwotę 16.000 zł tytułem zadośćuczynienia za krzywdę;
6. w dniu 1 marca 2007 r. kwotę 567,95 zł tytułem kosztów przejazdu, strat rzeczowych i kosztów pomocy lekarskiej;

III A. W. (2):

1. w dniu 1 marca 2007 r. kwotę 122,50 zł tytułem strat rzeczowych;
2. w dniu 15 września 2006 r. kwotę: 1.500 zł tytułem zadośćuczynienia za doznaną krzywdę.

Strona powodowa pismem do Towarzystwo (...) S.A z dnia 22 lutego 2007 r. wniosła o ponowne rozpatrzenie sprawy i przyznanie następujących kwot jako dopłaty:

- dla A. W. (1) 25.000 zł tytułem zadośćuczynienia i kwoty 1.337,56 zł za stratę majątkową poniesioną w związku z zaistniałym wypadkiem;
- dla K. W. (1) kwoty 55.000 zł i kwoty 929,71 zł za stratę majątkową;
- dla A. W. (2) kwotę 10.500 zł tytułem zadośćuczynienia oraz kwotę 288,92 zł.

Pismem z dnia 28 czerwca 2007 r. strona powodowa przesłała pozwanej Towarzystwo (...) S.A ostateczne, przedsądowe wezwanie do zapłaty.

Powyższy stan faktyczny nie jest sporny między stronami, sporne są wysokości kwot, jakich może żądać strona powodowa w ramach zlikwidowania wyrządzonej im szkody. Podstawę ustaleń faktycznych Sądu Okręgowego stanowiła dokumentacja zgromadzona w aktach sprawy, dotycząca stanu zdrowia i sytuacji życiowej powodów przed i po wypadku z dnia 19 stycznia 2007 roku. Dokumentacja ta nie była kwestionowana przez żadną ze stron, Sąd również nie znalazł podstaw do kwestionowania jej zgodności z rzeczywistością, dlatego uznał ją za wiarygodne źródło dowodowe. W toku rekonstrukcji stanu faktycznego w niniejszej sprawie Sąd oparł się również na także na podstawie: opinii biegłych J. G., W. Z., R. S., S. K., G. D., E. M., L. B., J. ś., przedsądowej korespondencji powoda z pozwaną, załączonej do pozwu i częściowo na zeznaniach powódki A. W. (1) i A. W. (2).

W ocenie Sądu Okręgowego powództwo zasługuje na uwzględnienie tylko w części.

Sąd wskazał, że z ubezpieczenia OC posiadaczy pojazdów mechanicznych przysługuje odszkodowanie, jeżeli posiadacz lub kierujący pojazdem mechanicznym są obowiązani do odszkodowania za wyrządzoną w związku z ruchem tego pojazdu szkodę, będącą następstwem śmierci, uszkodzenia ciała, rozstroju zdrowia bądź też utraty, zniszczenia lub uszkodzenia mienia (art. 34 ust. 1 ustawy z dnia 22 maja 2003 r. o ubezpieczeniach obowiązkowych, Ubezpieczeniowym Funduszu Gwarancyjnym i Polskim Biurze Ubezpieczycieli Komunikacyjnych). Przepis ten znajduje zastosowanie także do odpowiedzialności za szkodę niemajątkową (krzywdę). W sprawie niniejszej, nie budziło wątpliwości, iż pozwana, jako ubezpieczyciel sprawcy wypadku z dnia 19 stycznia 2006 r., co do zasady obowiązana jest do naprawienia szkody i krzywdy, jakich w rezultacie wypadku doznała strona powodowa. Przedmiotem kontrowersji jest natomiast szczegółowa wysokość roszczeń powodów i kwestia, czy roszczenia te nie zostały zaspokojone świadczeniami, wypłaconymi już powodom przez pozwaną.

Sąd wskazał, iż w razie uszkodzenia ciała lub wywołania rozstroju zdrowia sąd może przyznać poszkodowanemu odpowiednią sumę tytułem zadośćuczynienia pieniężnego za doznaną krzywdę (art. 445 § 1 w zw. z art. 444 § 1 k.c.). Odpowiednia suma w rozumieniu art. 445 § 1 k.c. nie oznacza sumy dowolnej, określonej wyłącznie według uznania sądu, a jej prawidłowe ustalenie wymaga uwzględnienia wszystkich okoliczności, mogących mieć w danym przypadku znaczenie. Zarówno okoliczności wpływające na wysokość zadośćuczynienia, jak i kryteria ich oceny powinny być rozważane indywidualnie w związku z konkretną osobą pokrzywdzonego (wyrok SN z dnia 26 listopada 2009 r., III CSK 62/09, LEX nr 738354). Zadośćuczynienie, stanowiące formę rekompensaty pieniężnej z tytułu doznanej szkody niemajątkowej, ma być „odpowiednie” do doznanej krzywdy, którą określa się przy uwzględnieniu całokształtu okoliczności sprawy, w szczególności rozmiaru cierpień fizycznych i psychicznych oraz skutków uszczerbku zdrowia na przyszłość (wyrok SN z dnia 29 października 2008 r., IV CSK 243/08, LEX nr 590267). Choć pojęcie „sumy odpowiedniej” ma charakter niedookreślony, to w orzecznictwie wskazuje się kryteria, którymi należałoby kierować się przy ustalaniu wysokości zadośćuczynienia, a mianowicie to, że musi ono mieć charakter kompensacyjny, a więc musi przedstawiać odczuwalną wartość ekonomiczną, nie będącą jednakże wartością nadmierną w stosunku do doznanej krzywdy. Na wysokość zadośćuczynienia składają się cierpienia pokrzywdzonego – tak fizyczne jak i psychiczne – których rodzaj, czas trwania i natężenie, należy każdorazowo określić w kontekście materiału dowodowego sprawy. Indywidualny charakter zadośćuczynienia przesądza o tym, że ostateczne ustalenia, jaka konkretnie kwota jest

„odpowiednia” z istoty swej należy do sfery swobodnego uznania sędziowskiego, lecz nie może to być uznanie dowolne (wyrok SN z dnia 4 lutego 2008 r., III KK 349/07, LEX nr 395071).

Zdaniem Sądu zakres krzywdy, doznanej przez powodów w wyniku wypadku z dnia 19 stycznia 2006 r. jest niewątpliwie znaczący. Na skutek wypadku, powodowie doznali ciężkiego uszczerbku na zdrowiu w postaci obrażeń ciała o charakterze neurologicznym i ortopedycznym oraz rozstroju zdrowia. Powódka A. W. (1) w związku z wypadkiem została przetransportowana do Szpitala (...) w S.. Powódka została następnie przetransportowana do Kliniki (...) w W. celem dalszego leczenia. Przebywała w szpitalu od 19 stycznia 2006 r. do 10 lutego 2006 r, z którego ją wypisano z zaleceniem kontroli w ambulatorium (...), kontroli (...). Zgodnie z załącznikiem do Rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 28 grudnia 2002 r. trwały uszczerbek na zdrowiu poniesiony przez powódkę A. W. (1) z powodu:

1. uszkodzenia powłok twarzy/blizny, utraty zębów, złamania kości szczękowych wynosi 30%
2. objawów zaburzeń osobowości oraz zaburzeń funkcji poznawczych wynosi 5 %
3. wystąpienia encefalopatii pourazowej wynosi 50 %
4. wystąpienia jednooczości wynikającej z obniżenia ostrości widzenia i z zawężenia pola widzenia w oku lewym w następstwie częściowego zaniku nerwu wzrokowego w tym oku wynosi 65 %
5. laryngologicznego wynosi 40 %

Mając na względzie powyższe, łączny uszczerbek na zdrowiu poniesiony przez powódkę A. W. (1) na skutek wypadku z dnia 19 stycznia 2006 r. wynosi 180 %.

Rozważając nad tym, jak wysokie zadośćuczynienie należy się powódce Sąd nie stracił z pola widzenia, że okolicznością przemawiającą za przyznaniem zadośćuczynienia w stosunkowo wyższej kwocie było to, że powódka w żaden sposób nie przyczyniła się do powstania szkody. Przyznanie w sytuacji powstania u poszkodowanego ciężkich i nieodwracalnych uszkodzeń ciała zbyt niskiego zadośćuczynienia prowadziłoby do niepożądanego deprecjacji tego dobra (tak: Sąd Najwyższy w wyroku z 16 lipca 1997 roku, II CKN 273/97, niepubl.).

Pozwany wypłacił poszkodowanej jeszcze przed wytoczeniem powództwa kwotę 45.000 zł tytułem zadośćuczynienia. Sąd uznał jednak, że wobec tragicznych skutków wypadku i tak znacznego rozmiaru krzywdy moralnej, jakiej doznała powódka, zważywszy, że prawomocne zasądzenie zadośćuczynienia pieniężnego za krzywdę wyłącza przyznanie dalszego zadośćuczynienia (poza już zasądzonym w związku z podstawą sporu), kwota dotychczas wypłacona nie mogła być uznana za wystarczającą. Jest oczywiste, że rozmiar doznanej krzywdy jest znaczny, nie ma też większych szans na poprawę jej stanu zdrowia - skutki doznanych urazów są trwałe i nie można wykluczyć, że w przyszłości nie pogłębią się. Poszkodowana ma trwale uszkodzony wzrok, widzi tylko na jedno oko, co nie pozwala jej na podjęcie każdej pracy. Analizując i oceniając całokształt okoliczności niniejszej sprawy Sąd doszedł do przekonania, że zasadne jest zasądzenie zadośćuczynienia w wysokości 180 000 złotych. Po odjęciu kwoty 45.000 zł złotych wypłaconej przez pozwanego w postępowaniu likwidacyjnym daje to kwotę 135.000 złotych zasądzoną wyrokiem. Zdaniem Sądu przyznanej kwoty nie można traktować jako zbyt wygórowanej. Krzywdy bowiem – jako szkody niemajątkowej – nie można wymierzyć w kategoriach ekonomicznych. Uszczerbek na zdrowiu psychicznym i fizycznym poszkodowanej nie może zostać restytuowany w sposób adekwatny przez świadczenia pieniężne – medycyna, bowiem nie zna sposobu na przywrócenie powódce pełnego zdrowia – może jednak być złagodzony poprzez dostarczenie poszkodowanej środków materialnych, pozwalających na zaspokojenie w szerszej mierze jej potrzeb. Przyznane przez Sąd zadośćuczynienie w takiej kwocie uwzględnia także aktualne stosunki majątkowych panujące w społeczeństwie. Jest rzeczą niewymagającą dowodu, że społeczeństwo polskie jest bardzo rozwarstwione pod względem poziomu życia i zasobności majątkowej, jest bowiem grupa ludzi bardzo dobrze sytuowanych i z drugiej strony bezdomnych i biednych. Przyznane przez Sąd zadośćuczynienie powinno przedstawiać ekonomicznie odczuwalną wartość, która nie może być jednak nadmierna do doznanej krzywdy i aktualnych stosunków majątkowych w społeczeństwie, a więc powinna być utrzymana w

rozsądnych granicach, a jednocześnie odpowiadać warunkom i przeciętnej stopie życiowej społeczeństwa. To ostatnie pojęcie sprecyzowane zostało w ten sposób, że nie może być wynikiem oceny najbiedniejszych warstw społeczeństwa. Obecnie, bowiem ograniczenie się do przeciętnej stopy życiowej społeczeństwa, przy znacznym zróżnicowaniu dochodów różnych grup społecznych, nie jest wystarczające, a określenie wysokości zadośćuczynienia na podstawie dochodów najuboższych warstw społeczeństwa byłoby krzywdzące (tak: uzasadnienie wyroku Sądu Najwyższego z dnia 15 lutego 2006 roku, IV CK 384/05, Lex nr 179739, uzasadnienie wyroku Sądu Najwyższego z dnia 06 czerwca 2003 roku, IV CKN 213/01).

Powód K. W. (1) po wypadku został przewieziony przetransportowany do Szpitala (...) w S. w stanie nieprzytomnym. Następnie został przeniesiony na Oddział (...), gdzie przebywał między 19 stycznia 2006 r. a 13 marca 2006 r. Dalsze leczenie powód odbywał na Oddziale (...) w D.. Powódka A. W. (2) po wypadku z dnia 19 stycznia 2006 r. została przewieziona do Szpitala (...) w S., w którym przebywała do 24 stycznia 2006 r. Zgodnie z załącznikiem do Rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 28 grudnia 2002 r., łączny trwały uszczerbek na zdrowiu poniesiony przez powoda K. W. (1):

1. z dziedziny psychiatrii wynosi 50 %
2. w dziedzinie neurologii pokrywający się z opinią psychiatry wynosi 50 %
3. z dziedziny chirurgii szczękowo – twarzowej 1 %
4. z dziedziny rehabilitacji medycznej 95 %

Sąd wskazał, że powód K. W. (1) nie przyczynił się do zaistniałej szkody. Okolicznością, której nie można było pominąć przy ustalaniu wysokości zadośćuczynienia był także wiek poszkodowanego, który w chwili wypadku miał 10 lat, był zatem dzieckiem, które miało przed sobą całe życie i pełnię możliwości. Doznane przez powoda obrażenia i związane z nimi cierpienia fizyczne i psychiczne, ich natężenie oraz czas trwania, doznane przez powoda kalectwo i oszpecenie utrudnia mu normalne, codzienne funkcjonowanie. Jak wskazał Sąd Najwyższy w uzasadnieniu wyroku z dnia 22 czerwca 2005 roku (III CK 392/04, Lex nr 177203), które Sąd Okręgowy w pełni podzielił, utrata zdolności do pracy i możliwości samorealizacji oraz czerpania przyjemności z życia wywołuje niewątpliwie silniejsze cierpienia psychiczne u człowieka młodego, niż u człowieka w wieku dojrzałym czy wręcz podeszłym. Głębsze będzie poczucie krzywdy u człowieka, który doznał kalectwa będąc w pełni sił, niż u człowieka dotkniętego ograniczeniami związanymi z wcześniejszą niepełnosprawnością (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 19 października 1961 roku, OSPIKA 1962, poz. 255). Wiek powoda w chwili wypadku niewątpliwie wzmacnia intensywność cierpień. Przyznanie w sytuacji powstania u poszkodowanego ciężkich i nieodwracalnych uszkodzeń ciała zbyt niskiego zadośćuczynienia prowadziłoby do niepożądanego deprecjacji tego dobra (tak: Sąd Najwyższy w wyroku z 16 lipca 1997 roku, II CKN 273/97, niepubl.).

Pozwany wypłacił poszkodowanemu jeszcze przed wytoczeniem powództwa kwotę 50.000 zł tytułem zadośćuczynienia. Sąd uznał jednak, że wobec tragicznych skutków wypadku i tak znacznego rozmiaru krzywdy moralnej, jakiej doznał powód, zważywszy, że prawomocne zasądzenie zadośćuczynienia pieniężnego za krzywdę wyłącza przyznanie dalszego zadośćuczynienia (poza już zasądzonym w związku z podstawą sporu), kwota dotychczas wypłacona nie mogła być uznana za wystarczającą. Jest oczywiste, że rozmiar doznanej krzywdy jest znaczny, nie ma też większych szans na poprawę jego stanu zdrowia - skutki doznanych urazów są trwałe i nie można wykluczyć, że w przyszłości nie pogłębią się. Analizując i oceniając całokształt okoliczności niniejszej sprawy Sąd doszedł do przekonania, że zasadne jest zasądzenie zadośćuczynienia w wysokości 200.000 złotych. Po odjęciu kwoty 50.000,00zł złotych wypłaconej przez pozwanego w postępowaniu likwidacyjnym daje to kwotę 150.000 złotych zasądzoną wyrokiem. Zdaniem Sądu przyznanej kwoty nie można traktować jako zbyt wygórowanej. Krzywdy bowiem – jako szkody niemajątkowej – nie można wymierzyć w kategoriach ekonomicznych. Uszczerbek na zdrowiu psychicznym i fizycznym poszkodowanego nie może zostać restytuowany w sposób adekwatny przez świadczenia pieniężne – medycyna, bowiem nie zna sposobu na przywrócenie powódce pełnego zdrowia – może jednak być złagodzony poprzez dostarczenie poszkodowanej środków materialnych pozwalających na zaspokojenie w szerszej

mierze jej potrzeb. Przyznane przez Sąd zadośćuczynienie w takiej kwocie uwzględnia także aktualne stosunki majątkowych panujące w społeczeństwie. Jest rzeczą niewymagającą dowodu, że społeczeństwo polskie jest bardzo rozwarstwione pod względem poziomu życia i zasobności majątkowej, jest bowiem grupa ludzi bardzo dobrze sytuowanych i z drugiej strony bezdomnych i biednych. Przyznane przez Sąd zadośćuczynienie powinno przedstawiać ekonomicznie odczuwalną wartość, która nie może być jednak nadmierna do doznanej krzywdy i aktualnych stosunków majątkowych w społeczeństwie, a więc powinna być utrzymana w rozsądnych granicach, a jednocześnie odpowiadać warunkom i przeciętnej stopie życiowej społeczeństwa. To ostatnie pojęcie sprecyzowane zostało w ten sposób, że nie może być wynikiem oceny najbiedniejszych warstw społeczeństwa. Obecnie, bowiem ograniczenie się do przeciętnej stopy życiowej społeczeństwa, przy znacznym zróżnicowaniu dochodów różnych grup społecznych, nie jest wystarczające, a określenie wysokości zadośćuczynienia na podstawie dochodów najuboższych warstw społeczeństwa byłoby krzywdzące (tak: uzasadnienie wyroku Sądu Najwyższego z dnia 15 lutego 2006 roku, IV CK 384/05, Lex nr 179739, uzasadnienie wyroku Sądu Najwyższego z dnia 06 czerwca 2003 roku, IV CKN 213/01).

Sąd wskazał, że w razie uszkodzenia ciała lub wywołania rozstroju zdrowia naprawienie szkody obejmuje wszelkie wyniki z tego powodu koszty (art. 444 § 1 k.c.). Jeżeli poszkodowany na skutek uszkodzenia ciała lub wywołania rozstroju zdrowia utracił całkowicie lub częściowo zdolność do pracy zarobkowej albo jeżeli zwiększyły się jego potrzeby lub zmniejszyły widoki powodzenia na przyszłość, może on żądać od zobowiązanego do naprawienia szkody odpowiedniej renty (art. 444 § 2 k.c.). Renta z art. 444 § 2 k.c. ma charakter kompensacyjny, stanowi formę naprawienia szkody. Nie jest to renta o charakterze socjalnym, a jej dochodzenie związane jest z ustaleniem szkody, pozostającej w adekwatnym związku przyczynowym ze zdarzeniem sprawczym. Celem renty jest naprawienie szkody, co nie oznacza, że może pokrywać tylko te wydatki, które poszkodowany rzeczywiście poniósł. Dla jej zasądzenia wystarcza bowiem samo istnienie zwiększonych potrzeb, bez względu na to, czy pokrzywdzony poniósł koszt ich pokrycia. Renta przysługuje także w sytuacji, w której opiekę sprawowali nieodpłatnie członkowie rodziny, czy też opiekunka (wyrok SN z dnia 8 lutego 2012 r., V CSK 57/11, LEX nr 1147804).

Powód żąda zapłaty renty na zwiększone potrzeby, w związku z przymusem ponoszenia przez niego comiesięcznych kosztów sprzętu rehabilitacyjnego w wysokości po 58 zł miesięcznie, tj. w oparciu o opinie biegłego w dziedzinie rehabilitacji medycznej – 800 zł raz na dwa lata na zakup protezy stabilizującej staw kolanowy lewy i 300 zł raz na rok na zakup obuwia ortopedycznego. Ponadto powód dochodzi w ramach renty kosztów opieki sprawowanej nad nim w związku z niepełnosprawnością w rozmiarze 1,5 godziny dziennie, w wysokości po 11 zł za godzinę czyli 503 zł miesięcznie (1,5 h x 30,5 dnia x 11 zł). Co w sumie wynosi 561 zł łącznie za okres od dnia 1 stycznia 2014 r. i na przyszłość, wraz z ustawowymi odsetkami w razie uchybienia terminowi płatności którejkolwiek z rat renty.

Sąd wskazał, że comiesięczne koszty sprzętu rehabilitacyjnego w wysokości po 58 zł miesięcznie, opierają się o opinię biegłego w dziedzinie rehabilitacji medycznej. Również w oparciu o opinię biegłego z dziedziny rehabilitacji została wskazana ilość godzin opieki tj. 1,5h dziennie sprawowanej w związku z niepełnosprawnością powoda. Stawka godzinowa została ustalona na podstawie obowiązującej na dzień dzisiejszy stawki w MOPS w S. i wynosi 11 zł za godzinę. W ocenie Sądu Okręgowego żądanie pozwu co do roszczeń rentowych powoda K. W. (1) zasługuje na uwzględnienie.

Sąd podkreślił, że powód może żądać ustalenia przez sąd istnienia lub nieistnienia stosunku prawnego lub prawa, gdy ma w tym interes prawny (art. 189 k.p.c.). Powód dochodzący naprawienia szkody na osobie, także po wejściu w życie art. 442¹ § 3 k.c., może mieć interes prawny w ustaleniu odpowiedzialności pozwanego za szkody mogące powstać w przyszłości, zwłaszcza dlatego, że przesądzenie w sentencji wyroku zasądzającego świadczenie odszkodowawcze o odpowiedzialności pozwanego za szkody mogące powstać w przyszłości, zwalnia powoda (poszkodowanego) – w kolejnym procesie o naprawienie szkód które ewentualnie pojawią się w przyszłości – z obowiązku udowodnienia istnienia wszystkich przesłanek odpowiedzialności podmiotu, na którym taka odpowiedzialność już ciąży (por. uchwałę SN z dnia 24 lutego 2009 r., III CZP 2/09, OSNC nr 12 z 2009 r., poz. 168).

Zdaniem Sądu zostało ustalone, że skutki wypadku nie zostały całkowicie wyeliminowane, rokowanie jest niepewne, a powód wymaga opieki ze względu na swoją niepełnosprawność wynikłą z powodu wypadku z dnia 19 stycznia 2006 r. Żądane ustalenie odpowiedzialności pozwanej na przyszłość jest więc uzasadnione.

Sąd wskazał, że powódka A. W. (2) w wyniku wypadku doznała ogólnych potłuczeń, szczególnie kolana i biodra. Przez tydzień pozostawała w szpitalu na obserwacji. Była konsultowana neurologicznie. Stosowała maści przeciwbólowe. Na skutek wypadku z dnia 19 stycznia 2006 r i jego konsekwencji doszło u A. W. (2) do zmian w sferze emocjonalnej w postaci odczuwania lęku, obawy, przygnębienia i pesymizmu. W sferze fizjologicznej - utrwalenie wspomnień traumatycznych i w sferze poznawczej- wdzieranie się wspomnień z sytuacji traumatycznej, nadmierna czujność na bodźce. Skutkiem wypadku powstały u opiniowanej zmiany w wyniku stresu traumatycznego tj. skutki wypadku doprowadziły do przewlekłych zmian w stanie emocjonalnym, fizjologicznym i poznawczym opiniowanej. W przyszłości powódka powinna poddać się oddziaływaniom psychoterapeutycznym. Na dzień 20 listopada 2012 r. powódka A. W. (2) funkcjonuje dobrze, pracuje i opiekuje się matką i bratem. Brak jest przesłanek na to, że jako konsekwencje wypadku z dnia 19 stycznia 2006 r. powstały jakiegokolwiek zaburzenia w jej sferze psychicznej.

Pozwany wypłacił poszkodowanej jeszcze przed wytoczeniem powództwa kwotę 1.500 zł tytułem zadośćuczynienia. Sąd uznał jednak, że wobec rozmiaru krzywdy moralnej, jakiej doznała powódka, która to krzywda została spotęgowana odczuwanym przez A. W. (2) bólem i cierpieniem matki i brata na skutek wypadku z dnia 19 stycznia 2006 r. kwota dotychczas wypłacona nie mogła być uznana za wystarczającą. Jest oczywiste, że rozmiar doznanej krzywdy jest znaczny, nie ma też większych szans na poprawę jej stanu zdrowia - skutki doznanych urazów są trwałe i nie można wykluczyć, że w przyszłości nie pogłębią się. Analizując i oceniając całokształt okoliczności niniejszej sprawy Sąd doszedł do przekonania, że zasadne jest zasądzenie zadośćuczynienia w wysokości 12.000 złotych. Po odjęciu kwoty 1.500 złotych wypłaconej przez pozwanego w postępowaniu likwidacyjnym daje to kwotę 10.500 złotych, zasądzoną wyrokiem. Przyznanej kwoty nie można traktować jako zbyt wygórowanej. Krzywdy bowiem – jako szkody niemajątkowej – nie można wymierzyć w kategoriach ekonomicznych.

W ocenie Sądu nie jest prawidłowe zasądzanie odsetek ustawowych od kwoty zadośćuczynienia pieniężnego od daty wyrokowania przez sąd pierwszej instancji. Zobowiązanie do zapłaty zadośćuczynienia pieniężnego przewidzianego w art. 445 k.c. , ma bowiem charakter bezterminowy, stąd też o przekształceniu go w zobowiązanie terminowe decyduje wierzyciel przez wezwanie dłużnika do wykonania. Nie ma przy tym znaczenia, w ocenie Sądu Najwyższego, że przyznanie zadośćuczynienia jest fakultatywne i zależy od uznania sądu oraz poczynionej przez niego oceny konkretnych okoliczności danej sprawy

Sąd, przy ustalaniu terminu od którego biegą odsetki dotyczące zadośćuczynienia uwzględnił termin 30 dni - art. 814 par 1 k.c. tj. - od daty wzywania pozwanej na piśmie do zapłaty zadośćuczynienia w uwzględnionych kwotach wskazanych poniżej i te daty Sąd przyjął za początkowy termin dla biegu odsetek ustawowych:

1. na rzecz A. W. (1) 135.000 złotych z tytułu zadośćuczynienia z ustawowymi odsetkami od kwot:

a) 25.000 złotych od dnia 8 lipca 2006 r. do dnia zapłaty (30 dni od dnia wezwania do zapłaty w piśmie z dnia 5 czerwca 2006 r. k. 44 – zgodnie z żądaniem pozwu)

b) 55.000 złotych od 31 grudnia 2011 r. do dnia zapłaty (30 dni od doręczenia pisma z 30 listopada 2011 r., tj. od 30 listopada 2011 r. – złożonego na rozprawie rozszerzającego powództwo (k. 403);

c) 55.000 złotych od dnia 26 lipca 2014 r. do dnia zapłaty (tj. 30 dni od prezentaty pisma z 23 czerwca 2014 r., tj. od 25 czerwca 2014 r. (doręczonego bezpośrednio k. 634),

2. na rzecz K. W. (1) 150.000 złotych z tytułu zadośćuczynienia z ustawowymi odsetkami od kwot:

a) 40.000 złotych od dnia 8 lipca 2006 r. do dnia zapłaty (30 dni od dnia wezwania do zapłaty w piśmie z dnia 5 czerwca 2006 r. k. 44 zgodnie z żądaniem pozwu)

b) 10.000 złotych od dnia 29 lipca 2007 r. do dnia zapłaty (tj. 30 dni od wezwania pozwanego bezpośrednio do zapłaty w piśmie z dnia 28 czerwca 2007 r., k. 84)

c) 30.000 złotych od 31 grudnia 2011 r. do dnia zapłaty (30 dni od doręczenia pisma z 30 listopada 2011 r. złożonego na rozprawie i doręzonego w dniu 30 listopada 2011 r., rozszerzającego powództwo (k. 403)

d) 70.000 złotych od dnia 10 sierpnia 2014 r. do dnia zapłaty (30 dni od dnia prezentaty pisma z 7 lipca 2014 r. czyli od 10 lipca 2014 r. – doręzonego bezpośrednio, k. 640)

3. na rzecz A. W. (2) 10.500 złotych z tytułu zadośćuczynienia z ustawowymi odsetkami od dnia 8 lipca 2006 r. do dnia zapłaty (30 dni od dnia wezwania do zapłaty w piśmie z dnia 5 czerwca 2006 r. k. 44 jak w piśmie rozszerzającym powództwo z dnia 23 czerwca 2014 r., k. 634)

4 na rzecz K. W. (1) rentę na zwiększone potrzeby w wysokości po 561 złotych złotych miesięcznie płatną do 10 dnia każdego miesiąca z góry poczynszy od dnia 10 sierpnia 2014 r. do dnia zapłaty (tj. 30 dni od dnia prezentaty pisma z 7 lipca 2014 r. czyli od 10 lipca 2014 r. – doręzonego bezpośrednio, k. 640) i na przyszłość z ustawowymi odsetkami w przypadku uchybienia terminowi płatności którejkolwiek z rat..

O kosztach Sąd orzekł na podstawie art. 100 k.p.c. biorąc pod uwagę, iż roszczenie zostało uwzględnione w części ale określenie sumy zależało od oceny sądu. Ostateczne rozliczenie kosztów postępowania Sąd pozostawił referendarzowi sadowemu przy ustaleniu pojedynczej stawki z tytułu zastępstwa procesowego, bowiem sprawa miała niewiele terminów rozpraw nie była skomplikowana pod względem prawnym, a długość postępowania wynikała wyłącznie z licznych opinii biegłych.

Od powyższego orzeczenia apelację wniosły obie strony.

Powodowie A. W. (1) i K. W. (1) zaskarżyli wyrok w części, to jest co do punktu 6 w zakresie oddalenia powództwa A. W. (1) co do kwoty 90.000 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 26 lipca 2014 roku do dnia zapłaty tytułem zadośćuczynienia oraz w zakresie oddalenia powództwa K. W. (1) co do kwoty 130.000 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 10 sierpnia 2014 roku do dnia zapłaty tytułem zadośćuczynienia. Wyrokowi zarzucili:

1. co do apelacji A. W. (1) - naruszenie art. 445 § 1 k.c. w zw. z art. 444 § 1 k.c. poprzez jego błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie i przyznanie zadośćuczynienia rażąco za niskiego, niewspółmiernego do wielkości powstałej krzywdy, bardzo skromnego w porównaniu do innych podobnych spraw, przedstawiającego wartość istotnie zaniżoną w stosunku do natężenia i długotrwałości doznanej krzywdy na skutek wypadku komunikacyjnego i w szczególności nieuwzględnienie okoliczności:

- niezwykle wysokiego, trwałego uszczerbku na zdrowiu wynikającego z opinii biegłych sądowych w sprawie, którzy ocenili go u powódki na ogromną wysokość 180 %, co świadczy o ogromnym zniszczeniu jej zdrowia i integralności cielesnej;
- licznych złamań kości twarzoczaszki, stłuczenia mózgu;
- utraty 5 zębów i konieczności usunięcia korzeni co prowadzi do całkowitego bezzębia i konieczności noszenia protezy;
- ograniczenia w otwieraniu ust;
- licznych blizn na twarzy trwale ją oszpecających;
- przekrzywienia nosa na prawą stronę z utrudnieniem oddychania;
- trwałej utraty węchu;

- uszkodzenia słuchu i błędnika prawego;
- widocznego wklęsnięcia w obu kościach skroniowych i centralnie po środku czoła;
- konieczności intensywnego leczenia psychiatrycznego powódki;
- niezdolności do pracy, w szczególności przy maszynach, na wysokości i w hałasie, umiarkowanej niepełnosprawności;
- utraty możliwości widzenia jednym okiem z powodu częściowego zaniku nerwu wzroku w lewym oku (praktyczna jednoocznosc);
- wieku powódki, która w momencie wypadku była w sile wieku (39 lat);
- braku pomyślnych rokowań na przyszłość;
- ogromnych przeżytych cierpień;
- konieczności dalszego życia z licznymi ograniczeniami, oszpeceniami i dysfunkcjami powodującymi negatywne reakcje otoczenia oraz trwałą nieprzydatność życiową;
- ograniczenia samodzielnej egzystencji;
- obniżonego ilorazu inteligencji i obniżenia funkcji poznawczych;
- dramatycznych okoliczności wypadku, w tym jego ogromnej drastyczności (w wypadku uczestniczyło również dwoje dzieci powódki).

II. co do apelacji K. W. (1) - naruszenie art. 445 § 1 k.c. w zw. z art. 444 § 1 k.c. poprzez jego błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie i przyznanie zadośćuczynienia rażąco za niskiego, niewspółmiernego do wielkości powstałej krzywdy, bardzo skromnego w porównaniu do innych analogicznych spraw, przedstawiającego wartość istotnie zaniżoną w stosunku do natężenia i długotrwałości doznanej krzywdy na skutek wypadku komunikacyjnego i w szczególności nieuwzględnienie okoliczności:

- niezwykle wysokiego, trwałego uszczerbku na zdrowiu wynikającego z opinii biegłych sądowych w sprawie, którzy ocenili go u powoda na ogromną wysokość 146 % (opinie biegłego neurologa i psychiatry pokrywają się przyznając po 50 % trwałego uszczerbku), co świadczy o ogromnym zniszczeniu jego zdrowia i integralności cielesnej;
- doznania bardzo ciężkiego urazu czaszkowo-mózgowego, krwiaka śródczaszkowego w strukturach głębokich prawej półkuli mózgowej z przedarciem do układu komorowego;
- niedowładu spastycznego lewostronnego w tym niedowład lewej ręki;
- zagrożenia życia powoda na skutek odniesionych obrażeń;
- trwałego, nie rokującego poprawy uszkodzenia mózgu i niepełnosprawności;
- Zniszczenia życia młodego chłopaka, który w dacie wypadku był całkowicie zdrowy fizycznie i psychicznie a na skutek obrażeń doznanych w wypadku nie będzie mógł normalnie żyć;
- uszkodzenia mózgu i tkanek ciała w taki sposób, że powód stał się osobą widocznie niepełnosprawną fizycznie i psychicznie, co jest powodem wtórnych cierpień ze strony środowiska i rówieśników;
- niezwykle młodego wieku w chwili wypadku - 10 lat;

- pozbawienia możliwości skutecznej nauki i samorozwoju;
- pozbawienie możliwości założenia rodziny;
- pozbawienie możliwości uzyskania zatrudnienia w zdobytym z trudem zawodzie;
- pozbawienie możliwości wyraźnego wysławiania się (m.in. sepleni i opada mu kącik ust po lewej stronie);
- spowodowania konieczności trwałej rehabilitacji u powoda;
- braku pomyślnych rokowań na przyszłość;
- ogromnych, przebytych cierpień;
- wskazań do dalszego leczenia farmakologicznego mimo upływu wielu lat od wypadku;
- konieczności dalszego życia z licznymi ograniczeniami, oszpeceniami i dysfunkcjami powodującymi negatywne reakcje otoczenia;
- znacznego ograniczenia samodzielnej egzystencji;
- obniżenia funkcji poznawczych;
- dramatycznych okoliczności wypadku, w tym jego ogromnej drastyczności (w wypadku uczestniczyły również matka i siostra powoda);
- wyłączenia z możliwości dalszego uprawiania sportów.

Mając powyższe na uwadze powodowie wnieśli o:

1. zmianę zaskarżonego wyroku w punkcie 1 poprzez podwyższenie zasądzonej A. W. (1) kwoty 135.000 zł do kwoty 225.000 zł oraz zmianę w punkcie 1 podpunkcie c poprzez podwyższenie w zakresie odsetek kwoty 55.000 zł do kwoty 145.000 zł;
2. zmianę zaskarżonego wyroku w punkcie 2 poprzez podwyższenie zasądzonej kwoty 150.000 zł do kwoty 280.000 zł oraz zmianę w punkcie 2 podpunkcie d poprzez podwyższenie w zakresie odsetek kwoty 70.000 zł do kwoty 200.000 zł;
3. zasądzenie od pozwanego - (...) S.A. w W. na rzecz powódki - A. W. (1) kosztów postępowania apelacyjnego wedle norm przepisanych, w tym kosztów zastępstwa procesowego;
4. zasądzenie od pozwanego (...) S.A. w W. na rzecz powoda - K. W. (1) kosztów postępowania apelacyjnego wedle norm przepisanych, w tym kosztów zastępstwa procesowego.

Pozwany zaskarżył wyrok w części tj.:

1. w punkcie 1 co do daty zasądzenia odsetek od kwoty 25.000 zł (pkt. L a), 55.000 zł (pkt. 1 b), 55.000 zł (pkt. 1 c);
2. w punkcie 2 co do daty zasądzenia odsetek od kwoty 40.000 zł (pkt. 2 a), 10.000 zł (pkt. 2 b), 30.000 zł (pkt. 2 c), 70.000 zł (pkt. 2 d);
3. w punkcie 3 co do daty zasądzenia odsetek od kwoty 10.500 zł;

4. w punkcie 4 co do kwoty 246 zł miesięcznie z ustawowymi odsetkami od dnia 10 każdego miesiąca, zarzucając błędne zaliczenie do wysokości renty wydatków na obuwie i protezy stabilizującej staw kolanowy, które nie mają charakteru świadczeń powtarzających się co miesiąc oraz zawyżenia stawki za godzinę opieki.

Pozwany zarzucił wyrokowi błędne określenie daty wymagalności zasądzonych świadczeń bez uwzględnienia tego, że wysokość należnych powodowi świadczeń sąd ustalił według stanu na dzień orzekania, a nie na dzień wezwania pozwanego do zapłaty, ponadto nie ustalenie czy i kiedy powodowie doręczyli pozwanemu pisma zawierające rozszerzenia powództwa z dnia 23 czerwca 2014 r. i 7 lipca 2014 r. w sytuacji, gdy sąd nie doręczył pozwanemu tych pism.

Wskazując na powyższe pozwany wniósł o częściową zmianę wyroku:

1. w punktach 1, 2 i 3 poprzez zmianę daty zasądzenia odsetek, tj. zasądzenie odsetek od wszystkich kwot zasądzonych w punktach 1, 2 i 3 od dnia wydania wyroku czyli od dnia 2 lipca 2015 r. i oddalenie powództwa w pozostałym zakresie;
2. w punkcie 4 poprzez obniżenie kwoty renty zasądzonej na rzecz K. W. (1) do kwoty 315 zł miesięcznie i oddalenie powództwa w pozostałym zakresie.

Ponadto pozwany wniósł o zasądzenie od powodów na rzecz pozwanego kosztów procesu według norm przepisanych.

Sąd Apelacyjny zważył co następuje:

Apelacja pozwanego zasługuje na uwzględnienie w niewielkiej części, natomiast apelacja powodów zasługuje na uwzględnienie w całości.

Sąd Okręgowy dokonał prawidłowych ustaleń faktycznych i Sąd Apelacyjny przyjmuje je za własne. Jednakże rozważania prawne Sądu pierwszej instancji nie są prawidłowe, z uwagi na częściowo wadliwą wykładnię przepisów art. 445 § 1 k.c. w zw. z art. 444 k.c. i częściowo wadliwą subsumpcję prawidłowo ustalonego stanu faktycznego do normy prawnej wynikającej z art. 445 § 1 k.c. w zw. z art. 444 k.c., co doprowadziło do błędnego przyjęcia, że zasądzona w zaskarżonym wyroku kwota jest odpowiednią sumą zadośćuczynienia należną powodowi za krzywdę doznaną wskutek wypadku, podczas gdy jest to kwota znacznie zaniżona.

Sąd Okręgowy wadliwie przyjął, że suma zadośćuczynienia w wysokości żądanej przez A. W. (1) i K. W. (1) jest wygórowana w sytuacji, gdy prawidłowo ustalił zakres i długotrwałość cierpień fizycznych i psychicznych powodów, wynikających z doznanego przez nich w wyniku wypadku uszczerbku na zdrowiu, który jest uszczerbkiem bardzo rozległym i trwałym, powodującym dożywotnią zmianę sytuacji życiowej powodów. W wyniku wypadku A. W. (1) doznała bowiem trwałego i rozległego uszczerbku na zdrowiu w sferze psychicznej, neurologicznej, stomatologicznej i laryngologicznej, przy czym całkowity, łączny uszczerbek z tych przyczyn wynosi 180 %.

W ocenie Sądu Apelacyjnego, Sąd pierwszej instancji nie uwzględnił dostatecznie okoliczności, że u powódki wystąpiły zmiany w psychice spowodowane uszkodzeniem ośrodkowego układu nerwowego, skutkujące wystąpieniem organicznych zaburzeń osobowości, z zaburzeniami poznawczymi w postaci encefalopatii pourazowej. Podczas wypadku doszło do stłuczenia mózgu oraz licznych złamań kości twarzoczaszki, w tym kości nosowych i złamania wszystkich ścian zatok szczękowych. W wyniku tego powódka ma ograniczenia w otwieraniu ust, a także liczne blizny na twarzy oraz widoczne wklęsnięcia w obu kościach skroniowych i pośrodku czoła, trwale ją oszpecające. Powódka utraciła pięć zębów z koniecznością usunięcia korzeni, co doprowadziło do całkowitego bezzębia w szczęce górnej i konieczności noszenia protezy. Powódka doznała trwałej utraty węchu i uszkodzenia słuchu i błędnika lewego. A. W. (1) została uznana za niezdolną do pracy w gospodarstwie rolnym i osobę niepełnosprawną w stopniu umiarkowanym. Rokowania co do stanu zdrowia powódki na przyszłość są złe, jej cierpienia fizyczne i psychiczne zgodnie z opiniami biegłych były znacznego stopnia. Sąd Okręgowy, ustalając wysokość zadośćuczynienia, uwypuklił jedynie wśród doznanych urazów, iż podczas wypadku doszło do stłuczenia lewego nerwu wzrokowego, na skutek czego powódka jest osobą praktycznie jednooczną. Sąd Okręgowy nie uwzględnił dodatkowo w swoich rozważaniach,

że okoliczności wypadku były dramatyczne, w wypadku uczestniczyło bowiem także dwoje dzieci powódki, do cierpień fizycznych doszedł zatem również niepokój o los własnych dzieci. Biorąc pod uwagę wskazane okoliczności sprawy i fakt, że powódka przez wiele jeszcze lat, przez drugą połowę swojego życia, będzie się zmagać ze skutkami wypadku i nie może polepszyć swojej sytuacji zdrowotnej, zdaniem Sądu Apelacyjnego zasadne jest zasądzenie większej kwoty zadośćuczynienia, tj. dalszej kwoty 90.000 zł, zgodnie z żądaniem powódki. Z tych względów apelacja powódki podlegała uwzględnieniu w całości, co skutkowało zmianą zaskarżonego wyroku w części oddalającej powództwo o zadośćuczynienie.

K. W. (1) w wyniku wypadku doznał trwałego i rozległego uszczerbku na zdrowiu w sferze psychicznej, neurologicznej, stomatologicznej oraz z zakresu ruchu, przy czym całkowity, łączny uszczerbek z tych przyczyn wynosi 146 % (opinie biegłego neurologa i psychiatry pokrywają się, przyznając za te same deficyty 50 % trwałego uszczerbku).

Sąd pierwszej instancji nie uwzględnił dostatecznie okoliczności, że u powódca doznał urazu wielonarządowego, w tym znacznego uszkodzenia Ośrodkowego Układu Nerwowego i narządu ruchu. Przejawia się to organicznymi zaburzeniami osobowości, labilnością emocjonalną, trudnościami w nauce. Powód cierpi na niedowład lewostronny, w tym niedowład lewej ręki, ograniczenie ruchomości odcinka lędźwiowego kręgosłupa, osłabienie siły mięśniowej lewej kończyny górnej i dolnej, cechy niestabilności lewego stawu kolanowego, dyskretnie końsko szpotawą stopę. Powód musi aktualnie i na przyszłość stosować ortezę, stabilizującą lewy staw kolanowy. Powód doznał uszkodzenia lewego nerwu twarzowego, co powoduje problemy z wyraźną wymową. Rokowanie powrotu do pełnej sprawności sprzed wypadku jest złe. Powód wymaga leczenia rehabilitacyjnego, utrzymującego aktualny stan funkcjonalny narządu ruchu, wymaga także stałej terapii psychologicznej. Sąd Okręgowy, ustalając wysokość zadośćuczynienia dla K. W. (1) wziął pod uwagę jego młody wiek – w chwili wypadku powód miał 10 lat, był zatem dzieckiem dopiero wkraczającym w życie. Sąd niedostatecznie jednakże uwzględnił to, że powód do końca roku szkolnego 2005/2006 był zwolniony ze szkoły i odbywał indywidualne nauczanie w domu. Czas kiedy powód był pozbawiony kontaktu z rówieśnikami niewątpliwie potęgował odczuwaną krzywdę. Sąd Okręgowy nie uwzględnił dodatkowo w swoich rozważaniach, że okoliczności wypadku były dramatyczne, w wypadku uczestniczyła bowiem także matka i siostra powoda, do cierpień fizycznych doszedł zatem również niepokój o los najbliższych.

Z uwzględnieniem wszystkich wymienionych wyżej okoliczności w ocenie Sądu Apelacyjnego zasadne jest zasądzenie większej kwoty zadośćuczynienia, tj. dalszej kwoty 130.000 zł, zgodnie z żądaniem powoda. Z tych względów apelacja powoda podlegała uwzględnieniu w całości, co skutkowało zmianą zaskarżonego wyroku w części oddalającej powództwo o zadośćuczynienie.

Natomiast apelacja pozwanego zasługiwała na uwzględnienie jedynie w niewielkiej części. Miał rację Sąd Okręgowy uznając, że odsetki za opóźnienie od zasądzonej w wyroku kwoty zadośćuczynienia należały się powódce począwszy od upływu 30 dnia po wezwaniu ubezpieczyciela do zapłaty, a nie dopiero od dnia wyrokowania przez Sąd pierwszej instancji. Należy zauważyć, że w judykaturze w tym względzie występowały rozbieżności. Według niektórych orzeczeń, zadośćuczynienie pieniężne za doznaną krzywdę jest wymagalne dopiero z dniem wyrokowania przez sąd (art. 316 k.p.c.), zatem zobowiązany dopiero od tego dnia pozostaje w opóźnieniu i dopiero od tego dnia należą się od niego odsetki (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 8 grudnia 1997 r., sygn. akt I CKN 361/97, Lex nr 477638, z dnia 20 marca 1998 r., sygn. akt II CKN 650/97, Lex nr 477665, z dnia 4 września 1998 r., sygn. akt II CKN 875/97, Lex nr 477579 i z dnia 9 września 1999 r., sygn. akt II CKN 477/98, Lex nr 477661). W innych orzeczeniach natomiast przyjmuje się, że zadośćuczynienie za krzywdę zobowiązany ma zapłacić niezwłocznie po wezwaniu przez uprawnionego (art. 455 k.c.), w związku z czym odsetki za opóźnienie powinny być zasądzone od dnia, w którym zobowiązany ma zadośćuczynienie zapłacić (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 18 września 1970 r., sygn. akt II PR 257/70, OSNC 1971, nr 6, poz. 103, z dnia 12 lipca 2002 r., sygn. akt V CKN 1114/00, Lex nr 56055 i z dnia 18 lutego 2010 r., sygn. akt II CSK 434/09, Lex nr 602683).

Sąd Apelacyjny podziela pogląd wyrażony w uzasadnieniu wyroku Sądu Najwyższego z dnia 16 grudnia 2011 r. (sygn. akt V CSK 38/11, Lex nr 1129170), iż żadne z powyższych rozwiązań nie może być uznane za wyłącznie właściwe. Zgodnie z art. 481 k.c. odsetki należą się za samo opóźnienie w spełnieniu świadczenia, choćby wierzyciel nie poniósł

żadnej szkody i choćby opóźnienie było następstwem okoliczności, za które dłużnik nie ponosi odpowiedzialności (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 10 lutego 2000 r., sygn. akt II CKN 725/98, OSNC 2000, nr 9, poz. 158). Jeżeli zobowiązany nie płaci zadośćuczynienia w terminie wynikającym z przepisu szczególnego lub w terminie ustalonym zgodnie z art. 455 k.c., uprawniony nie ma niewątpliwie możliwości czerpania korzyści z zadośćuczynienia, w konsekwencji odsetki za opóźnienie w zapłacie należnego zadośćuczynienia już od tego terminu powinny się należeć uprawnionemu. Stanowiska tego nie podważa pozostawienie przez ustawę zasądzenia zadośćuczynienia i określenia jego wysokości w pewnym zakresie uznaniu sądu. Przewidziana w art. 445 § 1 i art. 448 k.c. możliwość przyznania przez sąd odpowiedniej sumy tytułem zadośćuczynienia za krzywdę nie zakłada bowiem dowolności oceny sądu, a jest jedynie konsekwencją niewymiernego w pełni charakteru okoliczności, decydujących o doznaniu krzywdy i jej rozmiarze.

Pomimo więc pewnej swobody sądu przy orzekaniu o zadośćuczynieniu, wyrok zasądający zadośćuczynienie nie ma charakteru konstytutywnego, lecz deklaracyjny (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 30 stycznia 2004 r., sygn. akt I CK 131/03, OSNC 2005, nr 2, poz. 40, z dnia 17 listopada 2006 r., sygn. akt V CSK 266/06, Lex nr 276339, z dnia 26 listopada 2009 r., sygn. akt III CSK 62/09, Lex nr 738354 i z dnia 18 lutego 2010 r., sygn. akt II CSK 434/09, Lex nr 602683). Stanowisku temu nie sprzeciwia się również stosowanie do zadośćuczynienia art. 363 § 2 k.c. (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 22 maja 1990 r., sygn. akt II CR 225/90, Lex nr 9030). Wyrażona w tym przepisie zasada, że rozmiar szeroko rozumianej szkody, a więc zarówno majątkowej, jak i niemajątkowej, ustala się, uwzględniając czas wyrokowania, ma na celu możliwie pełną kompensatę szkody ze względu na jej dynamiczny charakter, nie może więc usprawiedliwiać ograniczenia praw poszkodowanego (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 10 lutego 2000 r., sygn. akt II CKN 725/98, OSNC 2000, nr 9, poz. 158 i z dnia 16 kwietnia 2009 r., sygn. akt I CSK 524/08, OSNC-ZD 2009, nr D, poz. 106).

Jeżeli powód żąda od pozwanego zapłaty określonej kwoty tytułem zadośćuczynienia z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od konkretnej daty, poprzedzającej dzień wyrokowania, to odsetki te powinny być zasądzone zgodnie z żądaniem pozwu, o ile tylko w toku postępowania zostanie wykazane, że dochodzona suma rzeczywiście się powodowi należała tytułem zadośćuczynienia od wskazanego przez niego dnia, że roszczenie takie zostało pozwanemu zgłoszone i istniała wówczas obiektywna możliwość ustalenia okoliczności koniecznych do ustalenia zadośćuczynienia.

Na tle stanu faktycznego ustalonego przez Sąd Okręgowy, którego pozwany skutecznie nie zakwestionował, rozmiar krzywdy powodów ujawnił się w zdecydowanym spektrum już w roku 2006. W tym roku proces leczenia uprawnionych do zadośćuczynienia został zakończony, a ich stan zdrowia ustabilizował się na długo przed wytoczeniem procesu. A zatem, skoro powodowie rozszerzyli żądanie w zakresie zadośćuczynienia w postępowaniu sądowym, pismem doręczonym odpowiednio w dniu 23 czerwca 2014 r. i 7 lipca 2014 r., zasądzenie odsetek ustawowych od dalszych kwot zadośćuczynienia od dnia 26 lipca 2014 r. i 10 sierpnia 2014 r. - zgodnie z żądaniem - po bezskutecznym upływie terminu, o którym mowa w art. 14 ust. 1 ustawy ubezpieczeniowej, zgodnie z art. 481 § 1 k.c. nie naruszało tego ostatniego przepisu, ani art. 445 § 1 k.c.; pozostawało też w zgodzie z art. 455 in principio k.c.

Powyższe rozważania pociągnęły za sobą konieczność zmiany początkowej daty płatności ustawowych odsetek od kwot zasądzonych w punkcie 1b i 2c wyroku Sądu Okręgowego.

Pozwany został pismem z dnia 30 listopada 2011 r. wezwany przez powodów do zapłaty dalszej kwoty 55.000 zł tytułem zadośćuczynienia dla A. W. (1) i 30.000 zł dla K. W. (1). Pozwany pismem z dnia 30 maja 2012 r. odmówił wypłaty dalszej kwoty zadośćuczynienia ponad to, co dotychczas wypłacił na rzecz poszkodowanych. Wobec powyższego, po upływie 30 dni od dnia doręczenia pozwany pozostaje w opóźnieniu w zapłacie świadczenia, skoro nie zadośćuczynił roszczeniu strony powodowej, pomimo tego, że stan zdrowia i negatywne skutki wypadku, jakich doznali powodowie na skutek zdarzenia mającego miejsce w dniu 19 stycznia 2006 r. były mu wówczas znane. Co ważne, oceny obrażeń i rozmiaru krzywdy powodów mógł dokonać nie tylko w świetle okoliczności, wynikających z treści pism stanowiących wezwanie do zapłaty, lecz wiedzę w tym przedmiocie mógł powziąć także w wyniku analizy dokumentacji medycznej przedłożonej w toku całego postępowania likwidacyjnego. Odpis pisma został pozwanemu doręczony w dniu 29 marca 2012 r., a zatem odsetki ustawowe należne są od dnia 30 kwietnia 2012 r., nie zaś od dnia 31 grudnia 2011 r. Co

niezwykle istotne przy tym, dokonane w toku niniejszego postępowania ustalenia faktyczne jednoznacznie dowodzą tego, iż pomiędzy dniem 29 marca 2012 r., a dniem wyrokowania, nie uległy żadnej zasadniczej zmianie okoliczności faktyczne wpływające na wysokość należnego powodowi zadośćuczynienia. Z tych względów wydane w przedmiotowej sprawie rozstrzygnięcie Sądu pierwszej instancji należało częściowo zmienić.

Sąd Apelacyjny w składzie rozpoznającym przedmiotową sprawę nie podziela przy tym stanowiska strony pozwanej, iż pismo w przedmiocie rozszerzenia powództwa nie powinno być doręczane przez pełnomocnika, a podlega doręczeniu przez sąd. W okolicznościach tej konkretnej sprawy, pismo rozszerzające powództwo dotyczyło tego samego roszczenia, które zostało zgłoszone w pozwie tj. roszczenia o zadośćuczynienie, a powodowie wnieśli jedynie o zasądzenie wyższej kwoty w stosunku do kwoty pierwotnie dochodzonej. Żądanie to było podyktowane wynikiem postępowania dowodowego i wniosków wynikających z opinii biegłych sądowych. Strona pozwana miała też okazję zapoznać się z tym pismem, skoro zostało jej doręczone. Nie może więc teraz kwestionować skuteczności czynności procesowej w postaci rozszerzenia powództwa.

Częściowo jedynie zasadne okazały się zarzuty apelacji pozwanej spółki, dotyczące wysokości zasądzonej na rzecz K. W. (1) renty.

Wskazać należy, że żądanie zwrotu kosztów leczenia mieści się w prawnym roszczeniu o odszkodowanie, obejmującym wszelkie koszty wynikłe z uszkodzenia ciała, a więc zarówno te jednorazowo wynikłe z konieczności zakupu potrzebnego sprzętu medycznego, jak też te cykliczne, wynikające z zakupu lekarstw, opłacenia wizyt lekarskich, prowadzonej rehabilitacji itp. Sąd Okręgowy ustalając wysokość renty niezasadnie zatem uwzględnił koszt zakupu protezy, stabilizującej staw kolanowy oraz zakupu obuwia ortopedycznego. Wydatki te nie są bowiem wydatkami stałymi, powtarzającymi się cyklicznie i podlegają kompensacie w ramach roszczenia odszkodowawczego.

Apelacja nie zawiera natomiast uzasadnionych argumentów w zakresie zastosowanej stawki za godzinę opieki, bowiem za wystarczające nie może być uznane przedstawienie własnej metodologii obliczeń, opartej na nieczytelnych kryteriach stawki płacy minimalnej. W orzecznictwie zaznacza się, że gdyby opieka miała być wykonywana przez osobę trzecią, przy rozliczeniu kosztów powinno się uwzględniać wynagrodzenie osoby mającej odpowiednie kwalifikacje, zatem winny być oparte na stawkach oferowanych przez wyspecjalizowane w tym zakresie osoby, zarówno co do opieki, jak i rehabilitacji. Wyliczając zatem wysokość renty Sąd Apelacyjny wziął pod uwagę 1,5 h dziennie razy 30 dni razy 11 zł, co daje zasądzoną kwotę 495 zł miesięcznie.

Mając powyższe na uwadze Sąd Apelacyjny na podstawie art. 386 § 1 k.p.c. zmienił zaskarżony wyrok w powyższym zakresie, o czym orzekł w punkcie I sentencji. W pozostałym zakresie, apelacja pozwanego jako niezasadna została oddalona, o czym na podstawie art. 385 k.p.c. orzeczono w punkcie II sentencji. O kosztach postępowania apelacyjnego, mając na względzie okoliczność, że powodowie wygrali sprawę niemal w całości, orzeczono na podstawie art. 98 § 1 i 3 oraz art. 108 § 1 w zw. z art. 391 § 1 k.p.c.